त्रयाणांइंद्रादिलोकेनसहत्रयाणामुपरिब्रह्मलोके कुरुक्षेत्रसेवीक्रममुक्तिस्थानंप्राप्नोतीत्यर्थः नयंतिपरमांगतिमितिमुक्तिफलदर्शकवाक्यशेषात् अत्रकुरुक्षेत्रपदेनकाश्येव काशीश्वरस्यतीर्थेपुस्नात्वाभरतसत्त
म सर्वव्याधिविनिर्मुक्तोब्रह्मलोकेमहीयतइत्यनेनसमानार्थत्वात् तथाचपाठक्रमादर्थक्रमस्यबलवत्त्वात् पृथिव्यांनैमिषंपुण्यमंतरिक्षेचपुष्करमित्यतःपरंयेवसंतिकुरुक्षेत्रेतेवसंतित्रिविष्टपेइत्ययंग्रंथोद्रष्टव्यः अ
न्यथातृतीयलोकस्यानुक्तेस्त्रयाणामित्यसंगतंस्यात् त्रिविष्टपेइत्यध्याहारेणवावाक्यपूरणंस्यात् तच्चायुक्तंश्रौतार्थसंभवे दर्शिताचाविमुक्तेपिकुरुक्षेत्रपदस्यश्रौतीरूढिरविमुक्तंवैकुरुक्षेत्रमितिजाबालोपनिष
दि नचोपक्रमोपसंहारैकरूप्येणप्रसिद्धकुरुक्षेत्रस्यप्राकरणिकत्वेनतीर्थांतरवद्वाराणस्यास्तत्प्रकरणपठितत्वात्तदंगत्वंस्यादितिवाच्यं प्रकरणाल्लिंगस्यबलीयस्त्वात् तथाहि तेवसंतित्रिविष्टपेस्वर्गेलोकेमहीयतइ
त्यादिवाक्यशेषात्स्वर्गप्राप्तिरेवकुरुक्षेत्रफलमवगम्यते नचात्रत्यंत्रिविष्टपादिपदंब्रह्मलोकपरंकर्त्तुंशक्यं ब्रह्मवेदीकुरुक्षेत्रमितिवाक्यशेषविरोधात् तत्रचवेदीशब्देनतस्यकर्मभूमित्वावगमात् तेषांकुरुक्षेत्रंवेदि
रासीदितितैत्तिरीयकब्राह्मणात् तेषांकुरुक्षेत्रंदेवयजनमासेतिशतपथश्रुतेश्च नचकर्मभूमेर्विद्याफलप्रदत्वंयुज्यते कर्मणापितृलोकोविद्ययादेवलोकइतितयोःफलभेदश्रवणात् पितृलोकःस्वर्गलोकःदेवलोको
ब्रह्मलोकःवाराणस्यास्तुज्ञानभूमित्वंसर्वश्रुतिस्मृतिप्रसिद्धं एतदेवात्र पांसवोपिकुरुक्षेत्राद्वायुनासमुदीरिताः अपिदुष्कृतकर्माणंनयंतिपरमांगतिमितिप्रदर्श्यदक्षिणेनसरस्वत्याउत्तरेणदृषद्वतीं येवसंतिकुरुक्षे

त्रयाणामपिलोकानांकुरुक्षेत्रंविशिष्यते ॥ पांसवोपिकुरुक्षेत्राद्वायुनासमुदीरिताः ॥ ३ ॥ अपिदुष्कृतकर्माणंनयंतिपरमांगतिं ॥
दक्षिणेनसरस्वत्याउत्तरेणदृषद्वतीं ॥ ४ ॥ येवसंतिकुरुक्षेत्रेतेवसंतित्रिष्टपे ॥ कुरुक्षेत्रेगमिष्यामिकुरुक्षेत्रेवसाम्यहं ॥ ५ ॥ अप्ये
कांवाचमुत्सृज्यसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ ब्रह्मवेदीकुरुक्षेत्रंपुण्यंब्रह्मर्षिसेवितं ॥ ६ ॥ तस्मिन्वसंतियेमर्त्यानतेशोच्याःकथंचन ॥ ७॥

त्रेतेवसंतित्रिविष्टपेइत्यनंतरश्लोकेनप्रसिद्धकुरुक्षेत्रफलंप्रदर्श्यते नचैतदेवपूर्वश्लोकेनस्तूयतइतिवाच्यं श्रुतिस्मृतिप्रसिद्धिबलात्तस्यभूतार्थवादत्वेसंभवत्यभूतार्थवादत्वोपगमस्यायोगात् वाल्मीकीयेमोक्षो
पायेषु छायासूचीतापसूचीमुख्यसूचीतिचत्रिकं त्रिकोणंतपसापूतंवाराणस्याःसमंकृतं गतास्तेनत्रिकोणेनयेकेचिदिहजंतवः वायवःपांसवोवापितेपिमुक्तिंपरांगताइतिभंग्यंतरेणपूर्वश्लोकार्थस्यप्रत्यभिज्ञा
नात् तथाचयद्यपिकाश्याःकुरुक्षेत्रांगत्वंप्रकरणात्प्रसक्तं तथापियोग्यतयाफलतारतम्यलिंगान्नतत्संभवति सांनिध्यात्तुपरस्पराकांक्षादिकमुत्थाप्यतीर्थांतरशेषीभूतस्यापिकुरुक्षेत्रस्यकाशीशेषत्वंज्ञेयं तथा
चवाक्यात्दुर्बलोपिसंनिधिरानर्थक्यप्रतिहतानांविपरीतंबलाबलमितिन्यायेनबलवत्तयास्वर्गलोकेमहीयतइतिवाक्यावगतमपिकुरुक्षेत्रफलंतिरोधायप्रतितिष्ठंतिहवैयएतारात्रीरुपयंतीत्यादौरात्रिसत्रस्यप्रति
ष्ठाशेषितामिवपांसवोपिकुरुक्षेत्रइत्यर्थवादेनमुक्तिफलशेषितांअविमुक्तसंज्ञस्यकुरुक्षेत्रस्यव्यवस्थापयन्सहैकवाक्यतांगत्वाप्रसिद्धकुरुक्षेत्रस्याविमुक्तशेषतांगमयति तथाचायंपांसवोपीत्यादिश्लोकद्वया
र्थः येपरमगतिप्रदांकाशींगंतुमिच्छंतितेकुरुक्षेत्रेवसेयुरिति तेवसंतित्रिविष्टपेइतितुयोगांगफलवद्गुणफलमितिप्रागुक्तंनविस्मर्त्तव्यं तत्सिद्धंसर्वेषांतीर्थानांकुरुक्षेत्रप्रापकत्वंकुरुक्षेत्रस्यतुकाशीप्रापकत्वमिति
॥ २०३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥

Digitized by Google